

מובא במשנה דיון בנוגע לגט 'מעושה'. כלומר, גט שנלקח מהבעל בדרך כפיה והכרח כדי שיגרש את אשתו, "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" (מעניין שביטוי זה אינו מופיע בגיטין אלא בערכין ועוד). וכך לשון המשנה (שם פח):

גט מעושה, בישראל - כשר, ובעובדי כוכבים - פסול. ובעובדי כוכבים, חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך (וכשר).

גט בדרך כפיה בדיני ישראל הדבר כשר, מה שאין כן בשאר האומות. הכפיה של שאר האומות איננה תקפה, גם אם יאמר רוצה אני! אלא אם כן, כפו אותו כמעשה ישראל, והגט יהיה כשר. ויש לשאול מה ההבדל בין אם הדבר נעשה ע"י גויים סתם, לבין אם אמרו לו אותם גויים שזה כמעשה ישראל? הרי סוף סוף התוצאה היא אותה תוצאה, המגרש אומר רוצה אני!

הגמרא דנה בתוקף שיש לכפיית הגויים בדיני הגט, ויש לעיין מדוע? שהרי אין ה"א שהגויים ידונו בדיני ישראל ועוד בדיני גיטין!

עוד מבררת הגמרא האם בית דין שבחו"ל יכול לכופף ולחייב את הבעל לגרש או לא? וכך לשון הגמרא (שם):

אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטי, א"ל: והא אנן הדיוטות אנן, ותניא, היה ר"ט אומר: כל מקום שאתה מוצא אגוראות של עובדי כוכבים, אף על פי שדיניהם כדיני ישראל, אי אתה רשאי להיזקק להם, שנאמר: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", לפנייהם ולא לפני עובדי כוכבים, דבר אחר: לפנייהם - ולא לפני הדיוטות! א"ל: אנן שליחותיהו קא עבדינן, מידי דהוה אהודאות והלואות.

אביי ראה שרב יוסף נתן גיטין ע"י כפייה. והקשה אביי, שהרי בבבל אין אנו יכולים לדון בדינים הללו, שאין דינים סמוכים בבבל אלא רק בארץ ישראל! שכך גם רבי טרפון דרש מהמילים "לפניהם": א. ולא לפני עב"ם. ב. ולא לפני הדיוטות, כלומר דיני חוץ לארץ.

יש לעיין האם יש קשר בין שני הדברים הנלמדים מהמילה "לפניהם"? ועוד יש לשאול, מה החסרון של אלו אותם תלמידי החכמים בבבל שלא יכלו לדון בדיני גט? האם היו פחות חריפים?

רב יוסף תירץ בגמרא, שהם עושים את שליחותם של דיני ארץ ישראל שנתנו רשות לדון בכפייה בגט. ושוב יש להקשות, מדוע היו צריכים רשות לגט מעושה? ועוד למה דיון זה נקרא 'שליחות א"י' בעוד שהתושבים הם בבליים?

בראשית הדברים נראה שיש להביא את דברי הרמב"ם על סוגיית גט מעושה, בו שואל הרמב"ם שאלה פשוטה: איך אפשר להביא גט שאינו מרצון אמיתי של האישה? שהרי אמר 'רוצה אני להביא גט' בגלל שכפו אותו! וזה לשונו (גירושין פ"ב ה"ב):

מי שהדין נתן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר, וכן אם הכוהו גוים ואמרו לו עשה מה שישראל אומרים לך ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שיגרש הרי זה כשר, ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נתן שיכתוב הרי זה גט פסול. **ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל?** שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו **אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו.**

הבעל בתחילה לא רוצה לתת גט, הכפייה של בית הדין ע"י המלכות הם בכדי להוציא מהאדם את הרצון הפנימי שלו ביתר שאת. **ומהו אותו רצון פנימי? "שהוא רוצה להיות מישראל"** כלומר, כל תחילת הרצון של נתינת הגט מתחילה בכל ישראל, בהשתייכות של האדם אל הכלל. ומתוך כך הוא מבטל את הרצון הראשון האנוס ביד יצרו הרע הפרטי, וע"כ כנכנס לעולם כללי של עמ"י. ולאחר שניתק מגע עם יצרו, וחשף את הרצון הפנימי באומרו "רוצה אני", כלומר רוצה אני להשתייך לעם ישראל, עם הקודש.

הרמב"ם נוגע בסוד הדברים, ונראה שמקורו הוא במילה 'רצון'. בצורה פשוטה רצון הינו דבר שהאדם רוצה, אך מבין הרמב"ם שהרצון הוא דבר פנימי ועמוק שנוגע בכלל האומה. דוגמא נפלאה לדבר מתבטאת בתפילת מוסף של ר"ה, שאומרים חז"ל (ע"ז ד'): שאין להתפלל אותה ביחידות מתוקף הדינים אלא יש להתפלל אותה מותר הציבור שהיא "עת רצון", ומבאר המהר"ל מדוע הרצון קשור לצבור? וזה לשונו (שם ד"ה לא):

כי אף על גב שהקב"ה זועם בכל יום, הצבור מסולקי' מן הזעם. **כי הצבור דבקים ברצון השי"י וכמו שדרשו ז"ל (ברכות ח' א') ואני תפילתי לך ה' עת רצון בשעה שהצבור מתפללין. כי הצבור מגיעים עד הרצון העליון כמו שידוע למי שמבין בחכמה, ולפיכך מסולקים הם מן הזעם הזה. ויש לך להבין זה איך הצבור מסולקים מן הזעם ודבקים ברצון, ובמסכת ברכות (שם) מפורש ע"ש וגם במסכת מכות פרשנו זה.**

הופעת כלל עמ"י- הציבור היא מגיעה עד הרצון העליון (בסוד הכתר שמעל הראש). לאדם הפרטי יש רצון שהוא מעליו, שקושר אותו למקום ממנו הוא מגיע למושג של כינוס נשמות ישראל. אולי הרמב"ם ראה את המילה רצון באותו אופן, שהרצון הינו בחינה של כלל האומה. ולכן משם נובע הרצון גם לאשר את ה'רוצה אני' את הגט המעושה. הדברים עולים בקנה אחד, בחלוקה של הבה"ג למנין המצוות, וזה לשונו: "אלו פרשיות חוקים ומשפטים המסורים לצבור... (נט) פרשת לקוחין וגרושין".

כלומר, כל נושא הגיטין קשור בד בבד עם הציבור, והוא אינו דבר פרטי. ע"כ השוואה דווקא לאומות העולם מתבררת יפה, שאצל האומות הם אוסף של פרטים, אך עמ"י קרוי 'אדם' הם מתחילים מכוח הציבור מכוח הכלל. ולכן כפייה שנעשית 'בשם כל ישראל' אזי הגט המעושה חלו ולכן "אשר תשים לפנייהם" אינו מדובר על רמת החכמה, אלא על המקום בו ישנו הופעה של כלל (רק בארץ ישראל עיי' הוריות ג).

כל הכוח של חכמים לדון בחו"ל בדיני גיטין הוא אך ורק מכוח הרצון הכללי שמופיע בארץ ישראל, "רוצה אני" בשם כל ישראל. עולם הדיינים שייך אל כלל האומה, ועוד נראה בסוף המסכת את היחס לקודש ולמקדש (וכן להיפך, בשמחת נישואין משולה לכביית חורבות ירושלים).